

Virgil Teodorescu

Fundament și construcție

Așa cum nu putem construi pe nisip, nu putem construi pe o falsă valoare. Construcția se dărimă și nisipul lunecă mai departe. Dar construcția se poate dărîma strivind sub ea pe zidari. Acest accident nu seamănă nici pe departe cu jertfa de sine pe care o solicită, uneori, rivna de-a construi pînă la capăt. Mi se pare, dealtfel, că acest mit al jertfei trebuie să dispară. Creația înseamnă, dacă-mi permiteți, o imensă bucurie dusă pînă la ultimele limite, adică pînă la uitarea propriei ființe și dizolvarea ei în înșiruirea tumultului uman, înseamnă stabilirea unui raport de neînăturat între dorință și plăcere, între libertate și necesitate, dar în nici un caz nu suiecid arbitrar, o lungă maladie posomorită sau „o respirație a durerii“.

La drept vorbind, falsă valoare se elimină, trebuie să se elimine, neavînd în-cotro, în procesul de construire a socialismului, pe toate planurile activității sociale. Dar ea nu se elimină de la sine.

Nu se elimină în mod spontan, așa cum nimic nu se construiește în mod spontan. Dimpotrivă : lăsată în voia soartei, falsă valoare se poate instala ca la ea acasă, poate deveni spectaculoasă, impulsivă, simpatice, amabilă, vitează sau înzorzonată. — o veritabilă bătălie de confetii. Vom refuza să dansăm la acest bal. Garderobierele vor refuza să primească la garderobă borsalinele în care nici măcar cucul, atît de nonșalant în ceea ce privește paternitatea, nu-și poate stabili fugitivă fundație a cuibului său.

Eliminarea falsei valori cere, desigur, justețe și fermitate, în ceea ce privește criteriile de apreciere.

Dar care e punctul de sprijin al acestei justeți și fermități, și care sînt mobilurile determinante ?

El își are locul în cîmpul magnetic al concepției asupra lumii pe care cel în cauză o practică.

Dacă gîndirea acestuia își află epicentrul într-o zonă străină materialismului dialectic și istoric, aprecierea va fi asemeni orbecăielii cuiva într-o cameră cufundată în întuneric.

Pe de altă parte nimic nu ne îndreptățește să facem cu judecata noastră de valoare filantropie, nimic nu ne îndreptățește să promovăm pe cineva cedînd insisten-

țelor sau cuprinși de milă, sentiment nobil, bineînțeles, dar pe care îl putem exercita în afara judecării de valoare, într-un perimetru strict personal.

Cedînd, în mod neprincipial, acestui impuls atît de omenesc, înjosim frumusețea și splendoarea operei exemplare. Așadar nu putem respinge de dragul de a respinge, și nu putem accepta de dragul de a accepta.

O literatură autentică nu este un produs al întîmplării.

Există o decantare a efortului artistic semuitoare cu travaliul subtililor filtre care ne furnizează apa potabilă.

Vom respinge, așadar, o literatură făcută să mobilizeze „salonul din fundul lacului” — cum spune Rimbaud — literatura în care uniformizarea tematică este dublată de uniformizarea mijloacelor de expresie, literatura tehnicistă, marcată de lenie spirituală și înăfrare, de filozofia infinitului mic, a tubului din materie plastică prin care, privind, preopinental își închipuie că realizează o amplă perspectivă asupra universului.

Vom respinge pastașa și mimetismul, practicate în detrimentul originalității, scurtele salturi de lăcustă ale celor nerăbdători să-și facă vad și prăvălie cu scară. Vom stăvili insistența derizorie a sevelor de laborator, care nu pot înlocui sevele vieții.

Dar nu vom pune niciodată semn de egalitate între epigonismul acesta paraliitic, care ține morțiș să cîștige maratonul, și rezultatele de primă importanță ale experimentelor literare și artistice, individuale sau de grup, prezente în orice epocă și în orice cultură vie, înarmate cu ultimele date ale problemei și care au drept scop perfecționarea și eliberarea mijloacelor de expresie prin concentrarea elementelor de șoc, efectuînd o selecție, cerută de spiritul revoluționar, în materialul inert, rostogolit de fluvioasele ape ale patrimoniului cultural.

Trebuie să recunoaștem că, în ceea ce privește moștenirea culturală, există încă o stare de confuzie, determinată, pe de o parte, de incapacitatea de a distinge ceea ce este viabil de ceea ce este mort, și, pe de altă parte, de dorința de a păstra în patrimoniul cultural național o agonisală cantitativă în detrimentul calității. Această îngrămădeală de deșeuri nu mai are posibilitatea de a se transforma în calitate, aceste piese uzate deteriorează mașinăria, aceste arcuți flasce împiedică propulsia.

Desigur, preluarea și acceptarea moștenirii culturale în momentul cînd proletariatul victorios devine, prin detașamentul său de avangardă, stăpin pe putere, este o misiune dificilă și de foarte mare răspundere. Ea se împlinește nu printr-o evacuare forțată, ci prin ritmul revoluționar imprimat creației artistice, semuitor giganticei activități marine care aruncă toate cadavrele la țărături.

Acest ritm implicit revoluționar, această mișcare suverană, este impusă de concepția pe care o avem asupra noțiunii și funcțiunii artei, asupra criticii și criteriilor valorificării artistice, asupra raporturilor dintre artist și masă, asupra relației dintre conținut și formă, cu toate consecințele care decurg de aici pentru definirea realismului.

Dacă vom considera că arta nu e nimic altceva decît o formă pasivă a cunoașterii prin imagine, o simplă ilustrare a realității obiective, atunci vom subaprecia rolul activ al cunoașterii și vom ajunge, prin copierea fotografică a realității, la devalorizarea ei.

Vom ajunge la conservarea unor forme gata confecționate, la transformarea noțiunii de artă socialistă într-un catalog de clișee gata făcute și etern valabile, iar „peisajul inedit” al societății noastre socialiste va apărea atunci, în opera de artă, fragmentat, mutilat, șters, și nicidecum în toată vastitatea, veridicitatea și importanța sa.

Sîntem obligați să mergem la sursele adevărate ale artei noastre naționale și în același timp să „sincronizăm” adică să ne însușim tot ceea ce este nou, sub aspectul revoluționar, în arta mondială.

Nu este vorba de o simbioză pasageră, de un hibrid, ci de un corp comun translucent, compact și perfect, în care să putem observa neconținută *activitate* a vaselor de singe. Este vorba de un țesut capilar capabil să asigure artei noastre eterna tinerețe și să facă din ea, azi mai mult ca oricînd, o *chemare patetică*.

